

Látens és manifeszt hatások a rendészeti felsőoktatásban

A magyar tisztjelöltek pályaválasztási és motivációs vizsgálata tükrében

**Latent and manifest effects in law enforcement higher education
Career choice and motivation examination of Hungarian police students**

Baráth Noémi Emőke

kriminológus, doktorandusz
Nemzeti Köszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
barath.noemi.emoke@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány a magyar oktatási rendszert és azon belül is a rendőrtisztképzést vizsgálja, amelyek között manifeszt és a látens célok elemzésével is foglalkozik. A képzési rendszer elvárásain és sajátosságain felül egyedi jellemzőkkel is bírnak, amelyben a társadalmi elvárások lenyomatait is felfedezhetjük. Fontos, hogy megvizsgáljuk milyen hatások mentén választják a rendőri szakmát a hallgatók, és ez miként hoz létre egy sajátos társadalmi és kulturális reprodukciót.

Módszertan: A tanulmány során kvantitatív és kvalitatív módszerekkel elemeztük a magyar rendészeti felsőoktatás funkcióit. A rendőr hallgatók pályaválasztási motivációit és értékeit kérdőíves adatfelvétellel, Liker-skálákkal vizsgáltuk.

Megállapítások: Az oktatási funkciók közül a szakmaspecifikus sajátosságoknak köszönhetően inkább manifeszt funkciók azonosíthatók. Motivációs hatása van a rendőr hallgatók körében az ösztöndíjnak és a jövőbeli biztos munkahelynek is, így egy látens funkció aktiválódása erőteljesen érezteti hatását. A felsőoktatásnak érték közvetítése a képzés során folyamatos monitorozást igényel, hiszen a benne résztvevő hallgatók változó háttérrel és jövőképpel, motivációs eszköztárral kívánnak a rendőri életpályára lépni.

Érték: A tanulmány egy nemzetközi kutatás magyar adatait ismerteti. Részletesen vizsgálja a rendészeti felsőoktatási képzésbe bekapcsolódó és a végzős hallgatók értékelését a szakmai értékek, a professzionalizmus és az elhivatottság viszonyában. Feltételezzük, hogy a szaktudás, a felelősségtudat, a tudatos

pályaválasztás hozzájárulhat egy stabil szakmai identitás kialakulásához, amely még az egyetemen formálható, és így az oktatás manifeszt hatása hangsúlyos. Kikristályosodik, hogy a nappali tagozatos rendőrtisztekre az oktatás főleg a szakmai munka tekintetében jelentős hatással bír, főleg, ha pluralizált attitűddel vannak abban jelen a hallgatók.

Kulcsszavak: rendészeti képzés, hallgatói motiváció, oktatás

Abstract

Aim: The study analyzes the functions of the education system, focusing on the training of police officers in the Hungarian higher education system. The examined educational functions can be explained not only by the internal features arising from the peculiarities of the training systems, but also by the manifestations of the social needs towards them, ie latent and manifest functions are created. It is important to go around the reproduction of culture, that is, cultural reproduction, aspects of shaping the personality of individuals, the main possibilities for reproducing or changing the social structure. We need to analyze the possibilities of performing various direct “service” functions as well as the functions that generate social change. In order to fulfill the listed tasks, there are significant economic, state and social interests, in the collision of which the individual functions may also conflict with each other.

Methodology: In this study, we analyzed the functions of Hungarian law enforcement higher education using quantitative and qualitative methods. Career choice motivations and values of police students were examined using questionnaire data and Likert scales.

Findings: The examined educational functions can be explained not only by the internal characteristics arising from the peculiarities of the training systems, but also by the manifestations of the social needs of them. The scholarship and the future secure job also have a motivating effect on police students, so the activation of a vision function has a strong effect. The transmission of values in higher education requires continuous monitoring during the training, as the students participating in it want to enter the police career with a changing background, vision and motivational tools.

Value: The study presents the Hungarian data of an international research. It examines in detail the evaluation of graduate students enrolled in law enforcement higher education in terms of professional values, professionalism, and vocation. We assume that expertise, responsibility, and conscious career choice can contribute to the development of a stable professional identity, which can still be formed at university and thus the manifest effect of education is

emphasized. The study also analyzes how the impact of full-time police officers on professional work and how education can positively influence it can be started with a pluralized attitude.

Keywords: law enforcement training, student motivation, education¹

Bevezetés

A felsőoktatás átalakulásával, a bolognai rendszer bevezetését követően, 2007 után az alapképzésre felvett hallgatók aránya a korábbi évekhez képest 80–85%-a volt, ez a folyamat az évek előrehaladtával hullámzóan alakult. 2009–2013 között 10%-os csökkenés volt megfigyelhető (Varga, 2019). A magyar felsőoktatásba jelentkezők aránya 2011-ben 60%-ról 10 százalékpontot esett a 2013-as évre, majd ismét lassú emelkedésnek indult, és 2017-ben elérte az 55%-ot is. Nemek közti számottevő különbséget nem mutattak ki az évek során. Ezzel szemben a felsőoktatásba felvettek aránya a 2008-ban mutatott 49% értékről csökkenő tendenciát láthattunk, míg nem elérte 2015-ben a 37%-ot a felvett diákok aránya. Ezt követően lassú növekedésnek indult ez a szám, ám jelentős kiugrás nem jelentkezett az idő előrehaladtával (Varga, 2019).

Mindez a magyar rendészeti képzésben is éreztette a hatását. 2013-ban a nappali munkarendű képzésre jelentkezők száma 4624 főről folyamatos csökkenést mutatott, mígnem 2017-ben ez a létszám felére csökkent, és 2020-ban – 2017-hez képest – 50 százalékpontos csökkenés következett be (Christián & Erdős, 2020). Ezzel párhuzamosan a képzésbe belépő és a képzési idő előtti leszerelők aránya az elmúlt 3 évet (2017–2020) tekintve 107 fő, amely nem tér el a többi felsőoktatási lemorzsolódási aránytól, ám ez a rendészeti képzésben az előzetes kiterjedt felvételi eljárás miatt mégis fontos vizsgálódási terület lehet. A korai pályaelhagyást vizsgálva Erdős (2019) megállapította, hogy öt csoportba sorolhatók a rendészeti képzésből kilépő okok: (1) kötelezettségekkel kapcsolatos aggályok (nem megfelelő köteleességvállalási tőrészküszöb, a tisztjelölti jogállás okozta kötöttségekkel szembeni fenntartások); (2) nem jól felmért pályaválasztás (itt a szülők befolyása jelentős vagy a valótlan pályakimeneteli elképzelések); (3) alacsony önbecsülés (a hallgató kétségbe vonja, hogy képes lesz a tisztjelöltekkel szemben támasztott pszichikai és fizikai elvárásoknak

1 A mű TKP2020-NKA-09 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a Tématerületi Kiválósági Program 2020 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

megfelelni a képzési idő alatt és azt követően); (4) időközben fellépő vagy kiújuló egészségügyi ok, amely megakadályozza a diákokat, hogy a képzés elején lévő alapkiképzést teljesítse; (5) egyéb okok. Mindez akár a motivációs hátérinformációk ellenpólusaként felfogható egy úgynevezett demotivációs attitűdkészletnek is. De vajon a képzésbe belépő fiatalok valóban lassan el fognak fogyni? Ennek rövid megválaszolása azért is lehet fontos, mert így a generációs sajátosságokat is azonosítani tudjuk. A válasz pedig nem jelen tanulmányunk célja, a legalapvetőbb választ mégis megemlítjük.

1. számú táblázat: Születésszámok 1999–2019 között

Év	Élve születés	
	Összesen	Ezer lakosra
1999	94 645	9,2
2000	97 597	9,6
2001	97 047	9,5
2002	96 804	9,5
2003	94 647	9,3
2004	95 137	9,4
2005	97 496	9,7
2006	99 871	9,9
2007	97 613	9,7
2008	99 149	9,9
2009	96 442	9,6
2010	90 335	9,0
2011	88 689	8,8
2012	90 269	9,1
2013	88 689	9,0
2014	91 510	9,3
2015	91 690	9,3
2016	93 063	9,5
2017	91 577	9,4
2018	89 807	9,2
2019	89 193	9,1

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal.

Az élve születések azért fontosak, mert ennek fényében látható, hogy a felsooktatásba lépők korcsoportja (18 évesek) mikor, milyen arányban jelenik meg az egyetemeken. Így a 1999-es évben születettek a 2017-ben jelentkezőket jelentik. A középiskolás korúak, a 14–20 évesek száma 2001 és 2018 között 27%-kal csökkent. A csökkenés éves üteme a 2001 és 2012 között jellemző 1–2%-ról 2013 után 2,5–3,5%-ra emelkedett. Csaknem minden megyében számottevően (25–40%-kal) kevesebb középiskolás korú élt 2018-ban, mint 2001-ben (Varga, 2019). A jelentkezési kedvet figyelembe véve, amely a magyar rendészeti

képzés során 2020-ban sosem tapasztalt alacsony létszámot ért el, előrevetíthető, hogy a növekedés 2026-ban várható, és a csökkenés 2029-ben éri el a mélypontját a potenciális jelentkezők létszámában.

Az oktatás hatásainak vizsgálata szempontjából az is meghatározó, hogy milyen szocio-demográfiai háttérrel rendelkeznek a fiatal hallgatók, hiszen ez nagyban befolyásolja a tanulási motivációkat. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a felsőoktatásban a felvettek között hasonló tendenciát mutat, mint a jelentkezők esetében (Varga, 2019); 2007-ben és az azt követő öt évben nőtt az ilyen típusú besorolású tanulók aránya, majd drasztikus csökkenés következett be a 2013 utáni években. Ebből is látszik, hogy számos esetben nem jelenik meg pályaválasztási és mobilizációs lehetőségként a felsőoktatás a hátrányos helyzetű diákok körében. Ez is magyarázhatja, hogy miért nem olyan vonzó már a biztos munkahelyet ígérő rendészeti pálya. Nemek és középiskola szerint is elhalványultak a különbségek 2017-re, mivel az előző években jelentősebb volt a halmozottan hátrányos helyzetű szakgimnáziumi diákok jelenléte a felsőoktatásban, mint a gimnáziumi értettségit tevők szám, ám ez már nem mondható el a 2017-es évben felsőoktatásban jelentkezőkre (Varga, 2019). A szülő meghatározó szerepet játszik a pályaválasztási motivációkban, és ez a saját iskolázottságukkal is összefüggésbe hozható (Andor & Liskó, 1999).

A tanulók társadalmi, gazdasági háttere hatással van az oktatási rendszer működésére is, mivel a pedagógia folyamatokban is visszatükröződik a diákok teljesítményének eredményessége vagy eredménytelensége. Az egyes intézményekbe belépő új hallgatók társadalmi hátterének az ismerete által az oktatásban erőforrásokat lehet átcsoportosítani, és mobilizálni lehet őket annak érdekében, hogy minél jobban szolgálja a diákok és a képzőintézmény érdekeit. Varga (2019) megállapította, hogy a jövedelmi szegénység összefüggésben áll a szülők iskolai végzettségével. Az alapfokú végzettségű szülők gyermekeinek közel egyharmada (26–32%) jövedelmi szegénységben éli le a gyermeki éveit, míg ugyanez a közép- és felsőfokú végzettségű gondozók esetében az alapfokú végzettségűek arányának az egyharmadára csökken (6–11%).

A felsőoktatás funkciója

Többféle értelmezése van annak, hogy egy felsőoktatásnak milyen funkciói vannak. Azok, akik a társadalmi funkciókat helyezik fókuszba, azok szerint a felsőoktatás az oktatási rendszer csúcsa és a munkamegosztást szolgálja, amelynek célja a nevelés, a szakemberképzés és kutatások végrehajtása. Ez Parsons és munkatársai (1973) szerint úgy képzelhető el, hogy az oktatási intézmények

valamennyi tagjának a társadalmi integrációját szolgálja, a felsőoktatásnak pedig normaközvetítő, konfliktusmegoldó szerepe is van. Ez az integratív funkciókkal ellátott szerepkör elkezdett széttöredezni az elmúlt ötven évben (Jencks-Riesman, 2002). Felmerül a kérdés, hogy akkor mi is a szerepe a felsőoktatásnak, a kérdésre a választ Hrubos úgy fogalmazza meg, hogy „szakirodalomban ma egyre határozottabban tér vissza az a gondolat, mely a felsőoktatás társadalmi felelősségének, értékadó szerepének szükségességéről tesz jelentést” (Hrubos, 2009). Ebben az értelmezési keretrendszerben a közjő szolgálatába állítható szakember diplomás képzése felülkerekedik az elit értelmiségképző funkción (Hrubos, 2012). A felsőoktatás integráló és szocializációs szerepköre azt vizsgálja, hogy miként hat a felsőoktatás a hallgatóra (Pusztai, 2013). A hallgatók kétirányú szocializációjáról beszélhetünk, amit bináris kódnak is neveznek a szakirodalomban, ahol a szakmai tudást és egy pályára való felkészítést értjük, valamint értékközvetítést figyelhetünk meg, amely formális és informális úton manifesztálódik (Hermanowicz, 2005).

Clark sémaként ismert az a nézet, amely a felsőoktatási rendszerekben szereplők súlyának alakulását vizsgálja. E szerint az akadémiai világ egyfajta oligarchiaként viselkedik, továbbá befolyásoló szereppel bírnak még az állami és a piaci szektorok, amelyek a háromszög csúcsaiként befolyásos szereppel vannak az oktatásra. Ezek a befolyások eltérő mértékben jelentkeznek, de folyamatos hangsúlyeltolódás figyelhető meg, és így az országok felsőoktatásának alapvető értékeit és irányát is nagyban befolyásolják a fenti hatások erősségei (Clark, 1983). Az iskola manifeszt és látens funkcióit érdemes megvizsgálni: azokat a célokat, amelyeket el kell érnie azokkal együtt, amelyeket valójában elér és teljesít.

Strukturalista-funkcionalista keretrendszerben a funkcionális nézet szerint megkülönböztethetünk egymástól látens és manifeszt oktatási célokat. A társadalmi környezet nézettel kapcsolatos szükségletét kétféle nézőpontból csoportosíthatjuk: az egyik szerint vannak hivatalos és nem hivatalos szükségletek, a másik szerint vannak teljesített és nem teljesített szükségletek.

Az iskola látens és manifeszt funkciói

Az iskolarendszert különböző szinten érik befolyások, ez pedig megjelenik az oktatással szemben megfogalmazott elvárások és igények szintjén is, amelyek a hallgatók az alanyai. Az iskola manifeszt igényei a hivatalosan megfogalmazott elvárások, ahogy azt a későbbiekben láthatjuk is a rendészeti képzés felvételi elvárásrendszerében. Ezt egészítik ki a tényleges iskolai funkciók,

amelyeket az iskola megvalósít. Látens funkciónak tekinthetők mindazon funkciók, amelyekkel az iskola társadalmi környezetéhez köthető nem hivatalos elvárásait, szükségégeit teljesíti, ilyen lehet például a rejtett tanterv jelenléte is. A felsőoktatás az arra nyitottakat szólítja meg, hiszen itt már nem beszélhetünk tankötelezettségi korhatárról vagy egyéb állam által előírt kötelezettségről. Kérdés, hogy kit, milyen típusú fiatalt szólít meg a rendészeti oktatás hazánkban. Továbbá, ismert még a nem teljesített szükségletek rendszere is, amit az oktatási funkciók látens és nyilvánvaló hatásain túl is vizsgálhatunk. Ezek a nem teljesített szükségletek árulkodnak az adott oktatási intézményről azáltal, hogy az hivatalosan milyen társadalmi környezetet céloz meg, és honnan kíván hallgatókat toborozni, hiszen ezáltal az iskola tevékenységrendszere is formálódik (Kozma, 1994).

Az oktatási rendszer funkciói

Az oktatási rendszer funkciói Halász szerint (2001) nyolc részre oszthatók. Kiemelten szem előtt kell tartani, hogy ezek egymással folyamatos kölcsönhatásban vannak, de egyben hatás és ellenhatásként is érvényesítik erejüket. Halász szerint *„e funkciók nem feltétlenül csak az oktatási rendszerek létezéséből fakadó belső jellemzők, hanem a rájuk irányuló társadalmi igények érvényesülésének megnyilvánulásai”*. Itt jelenik meg funkcióként a kultúra és a társadalmi struktúra reprodukciója, formálása. Továbbá a személyiségformálás, a gazdaság növekedésének előmozdítása, a politikai rendszer legitimálása, a társadalmi integráció megteremtése. Ez utóbbi szolgáltatási funkcióként is értelmezhető Halász (2001) szerint. A társadalmi változások felhajtóereje is megjelenik, hiszen ezáltal elősegíthetik vagy gátolhatják azok beépülését a szakmákba, mindennapi életünkbe. Vannak olyan funkciók, melyek teljesüléséhez különböző érdekek fűződnek, például állami vagy társadalmi, és ezáltal egyes funkciók konfliktusba kerülhetnek egymással.

A rendészeti felsőoktatás funkciója

A célértelmezés hozzárendelése a tanulók részéről fontos vizsgálódási pont, és a felsőoktatás önálló szubkultúrájának egységeit sem érdemes szem elől téveszteni (Pusztai, 2013). A rendészeti felsőoktatás pedig e szerint egy felsőoktatási szubkultúrának is felfogható, ez pedig a felsőoktatási intézmény szempontjai szerint fontos bázisa lehet a későbbi toborzásnak, oktatásszervezésnek.

A Nemzeti Közszerológati Egyetemen rendészeti szakon tanuló nappali munkarendű hallgatók kollégiumi elhelyezése az egyetem fejlesztési programjában szintén helyet kapott (Boda, 2018), ahol térítés ellenében és térítésmentesen is lehet szálláshelyet igényelni (Christán & Erdős, 2020). A tisztjelöltek kollégiumi elhelyezése kötelező és ingyenes a harmadik szemeszterig (Szabó, 2018). A professzionalizmus explicit igénye már a képzés során megfigyelhető, amely leginkább feladatszerifikusan jelenik meg az általános rendőrség jellemzőjeként (Baráth, 2021).

„A rendészeti felsőoktatáson belül az alapképzés célja szakiránytól függetlenül, hogy olyan rendészeti tiszteket képezzen, akik a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek, irányítói, vezetői feladatok ellátására alkalmasak, ismerik a rendészeti igazgatásban alkalmazott elveket, eljárásokat és eszközöket, azonosulni tudnak a szervezet elvárásaival, valamint gyakorlati tapasztalatok megszerzése után, alkalmasak vezetői, irányítói, valamint hatósági jogalkalmazói feladatok ellátására” – olvasható a rendészeti szak leírásában (URL1).

A bevándorlási rendőrtiszt, a büntetés-végrehajtási tiszt, a határrendészeti rendőrtiszt, az igazgatásrendészeti rendőrtiszt, a közlekedésrendészeti rendőrtiszt, a közrendvédelmi rendőrtiszt, a vám- és pénzügyőrtiszt tudása és képességei egyértelműen meg vannak fogalmazva. A továbbiakban a rendészeti szakon tanuló hallgatók kompetenciáit ismertetjük a tudás és a képességek, attitűdök szerinti csoportosításban (URL1). A területi besorolással szemléltetni szeretnénk a szerteágazó tudományterületekre vonatkozó elvárásokat, melyek az eredeti szakleírásoknál ilyen módon nincsenek jelölve.

2. számú táblázat: Rendészeti tudásra vonatkozó elvárások

Tudás	Területi besorolás
Rendészettörténet és elméleti irányok	Rendészet
Kriminálisztika	
Rendészeti szervek felépítése, működése	
Rendészeti vezetés és irányítási ismeretek, az alárendeltek napi szolgálati életének gyakorlatára vonatkozó tudás	
Rendészeti munka során alkalmazott elvek, eljárások, eszközök ismerete	
Elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkezik a közbiztonság és a közrend megszervezése, vezetése és fenntartása terén	
Parancsnoki, oktatói, nevelő-oktatói tevékenység végzéséhez szükséges tudnivalók ismerete	
Rendvédelmi tevékenység során a törzstiszti feladatok végrehajtására vonatkozó előírások ismerete	
A hazai és a nemzetközi rendészeti együttműködés elméleti és gyakorlati tudásanyagának ismerete	
Az általános és a rendészeti területre vonatkozó speciális balesetvédelmi, tűzvédelmi és környezetvédelmi ismeretek	
Magas szintű intézkedéstaktikai, fegyverzetismereti és önvédelmi ismeretek	
Titkos információgyűjtésre vonatkozó alapos gyakorlati végrehajtási ismeretek	
A rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél működő informatikai eszközök, alkalmazások és rendszerek, speciális technikai ismerete	
Vezetés- és szervezésméleti, gazdálkodási, valamint menedzsment ismeretek	Menedzsment
Elméleti és gyakorlati tudás	
Humánerőforrás-gazdálkodási ismeretek, alkalmazási lehetőségek	Kommunikáció
Kommunikáció	
Széles körű jogi ismeretek, szakterületi jogszabályok	Jog
Kriminológia	
Magas szintű tudás nyomozások lefolytatásának, a nyomozási cselekmények végrehajtásának szabályairól	
Minősített időszakra vonatkozó rendészeti ismeretek	
Munkaköréhez tartozó útmutatók, kapcsolódó jogszabályok ismerete munkaköréhez tartozó tárgykörökben	
Titkos információgyűjtésre vonatkozó jogi szabályozók ismerete	
Pedagógiai ismeret	Pedagógia
Pszichológia ismeret	Pszichológia
Etikai elvek	Etika
Szociológia	Szociológia
Tájékozódási, térképészeti és geoinformáció	Földrajz

Forrás: A szerző saját szerkesztése (URL1).

Mint az látható, hangsúlyos elem a tudásra vonatkozó ismeretknél a rendészeti, illetve a jogi tudás elsajátítására vonatkozó ismeretek. Ezeknek a kompetenciáknak, ismereteknek a kimeneti követelményei alapján épül fel a rendészeti oktatás, ám ennek részletes tárgyalása egy külön elemzés tárgyát képezi, jelen tanulmány terjedelmi korlátok szem előtt tartása miatt nem vállalkozik ennek mélyebb elemzésére. A továbbiakban a 3. számú táblázat a rendészeti képzéshez

kapcsolódó képességek csoportosítását szemlélteti. Ebben az esetben is – a képességek mellett – a korábbi területi besorolást is alkalmaztuk.

3. számú táblázat: Rendészeti képességekre vonatkozó elvárások

Képesség	Területi besorolás
Magabiztos rendészeti alaki szabályok alkalmazása	Rendészet
Szolgáltatói, hatósági jogalkalmazói szolgálati feladatok ellátása	
Képes az elvárt önvédelmi fogások alkalmazására	
Magabiztos fegyverhasználat, anyagtechnikai eszközök, szabályok alkalmazása	Rendészet/jog
Hivatásos szolgálati jogviszonyból adódó kötelezettségek, feladatok teljesítése	
Rendészeti alapfeladatok ellátása során információgyűjtő, elemző-értékelő, tervező-szervező és döntés-előkészítő feladatok végzésére való alkalmasság	
Szakterülettel összefüggő okmányok, dokumentumok kezelése, szerkesztése, kitöltése, vezetése, jelentések megírása	
Szóbeli és írásbeli, statisztikai beszámolók készítése	Kommunikáció
Szervezetben belüli és kívüli kommunikációs feladatok	
Az általa tanult idegen nyelven szóbeli és írásbeli kommunikációt használja	
Vezetői, irányítói feladatok ellátása rendvédelmi tevékenység során	Menedzsment
Rendvédelmi munka operatív irányítása, koordinálása, a hazai és a nemzetközi szervezetek közötti együttműködés megvalósítása	
Alkalmasság a vezetővel szemben támasztott követelmények teljesítésére, a rendészeti szervezet vezetésére, tevékenységének irányítására, ellenőrzésére	
Beosztottak napi tevékenységének tervezése, szervezése és vezetése	
Beosztottak nevelése, motiválása	
Problémafelismerés, problémamegoldás	Pszichológia
Alkalmazzza a feladatok végrehajtásához szükséges informatikai, valamint speciális technikai eszközöket	Informatika
Képes az elvárt fizikai állapot fenntartására	Egészség
Rendvédelmi feladatokat ellátó szervek speciális szakmai, erkölcsi, etikai követelményeinek teljesítése	Etika

Forrás: A szerző saját szerkesztése (URL1).

A www.felvi.hu-n olvasható tájékoztató szerint az rajzolódik ki, hogy a képességek már inkább a kommunikációra, a jogra, a menedzsmentre, az operatív vezetésre fekteti a hangsúlyt. Ehhez képest érdemes a 4. számú táblázatot is tanulmányozni, hogy a rendészeti hallgatók attitűdjei miként oszthatók. A felsorolást kiegészítettük azzal, hogy az elvárások a szakmai vagy szociális

attitűd (Hunyadi, 2016) típusba tartoznak inkább. Szociális attitűdnek tekintettük azokat a beállítódásokat, amelyek az egyén magánéletében is jelen vannak, és ezek a munkavégzés során is alapjai a szakmai attitűdnek, az értékrend manifesztálódása. Szakmai attitűdnek tekintettük mindazokat a hozzáállásokat, melyek az attitűd részletes elemzése további tanulmányok, elemzések tárgyát adhatja.

4. számú táblázat: Rendészeti attitűdökre vonatkozó elvárások

Attitűd	Attitűd típus
Nyitottság az egyetemes és nemzeti értékekre	Szociális
Politikamentesség	Szakmai
Bajtársiasság	Szakmai
Azonosulás a hivatásrendjének megfelelő szervezet sajátosságaival	Szakmai
Hierarchiának megfelelő engedelmesség és parancsadási készség	Szakmai
Erkölcsei tartás	Szociális/szakmai
Szilárd akaraterő	Szociális
Kitartás	Szociális
Bátorság	Szociális
Vezetői példamutatás és határozottság	Szakmai
Titoktartási készség	Szociális/szakmai
Együttműködési készség	Szociális
Szolgálati érintkezési szabályok betartása	Szakmai
Fegyelmezett magatartás	Szociális
Hivatásnak megfelelő életvitel	Szociális/szakmai
Megfelelő stresszkezelési képesség	Szociális
Önkontroll	Szociális
Tolerancia, előítéletmentes gondolkodás (vallási, etnikai kulturális különbségek tiszteletben tartása)	Szociális
Igényes munkavégzés	Szociális
Megvesztegethetetlenség	Szociális/szakmai
Megbízhatóság	Szociális
Rendészeti hagyományok tisztelete, ápolása	Szakmai
Hitelesen képviselje a rendőrség társadalmi szerepét, alapvető viszonyát a világhoz	Szakmai

Forrás: A szerző saját szerkesztése (URL1).

Mindezek kiegészülnek az autonómiával és felelősséggel kapcsolatos elvárásokban, melyeket az 5. számú táblázatban soroltunk fel. Ezek akár az attitűdöket ismertető témakörbe is illeszkedhetnek, ám a www.felvi.hu tájékoztatója külön említi, így ezt a tagolást mi sem bontottuk meg jelen elemzésben.

5. számú táblázat: Rendészeti felelősségre, autonómiára vonatkozó elvárások

Felelősség, autonómia
Magabiztos, kreatív, önálló ismeretalkalmazás
Feladatok összefüggéseinek meglátása
Fegyveres feladat ellátása
Kényszerítő eszközök önálló használata
Idegen nyelven történő kommunikáció
Vezetői feladatok ellátáshoz szükséges megjelenés, felépítés
Személyiség hatékony megismerési módszereinek ismerete
Bizalmon alapuló együttműködési viszony kialakítására való képesség
Problémacentrikus tárgyalási módszer alkalmazása
Szakértői állásfoglalásaiért, tetteiért, döntéséért, mulasztásaiért bármely jogi fórum előtt való felelősségvállalás
Őszinteség, önfejelem, igazmondás
Pártatlanság megtartása a munkavégzés során
Személyi állomány képviselése

Forrás: A szerző saját szerkesztése (URL1).

Magasvári és Szakács (2021) megvizsgálták, hogy a vezetők szerint milyenek a pályakezdők a rendvédelem területén: a felkészültség, az elkötelezettség tekintetében, továbbá arra is kíváncsiak voltak, hogy a közszolgálati értékekkel való azonosuláson kívül, melyek azok az egyéni és szociális kompetenciaterületek, amelyek fontosak még. Az eredmények alapján kirajzolódott, hogy a szabálykövetés és fegyvelmeztség, valamint a hatékony munkavégzés és a kommunikációs képesség, a pszichés terhelhetőség szerepe átlagosnak mondható. Ide sorolható még a problémamegoldó és konfliktuskezelési képesség, a határozott fellépés, az elköteleződés, az érzelmi intelligencia, a digitális kompetencia, az önállóság, az önfejlesztés, a nyitottság, a rugalmasság és a kreativitás. A felelősségvállalást és az együttműködési készséget nem jelölték fontosnak. Ezek az értékek, attitűdök, kompetenciák felfedezhetők az oktatásban is, leginkább a látens funkciókhoz sorolhatóan. Ennek vizsgálatára a továbbiakban egy empirikus kutatáson keresztül szemléltetjük a leíró adatsorunkat.

A kutatási projekt

A vizsgálat „*Toborzás, oktatás és életpálya a rendőrségen*” című nemzetközi kutatási projektként jött létre. Főbb kutatási kérdései között szerepel, hogy kik a rendőr hallgatók, milyen szocio-demográfiai jellemzőik vannak, valamint, hogy a tisztjelöltek mit gondolnak, milyen elképzeléseik vannak a rendőri pályáról

a képzés, oktatás kezdetekor, a képzés végeztével, a képzést követő harmadik és hatodik évben. A kutatás célja, hogy egy európai longitudinális kérdőíves vizsgálatot valósítson meg. Jelen vizsgálat a rendészeti nappali munkarendű oktatásba belépőket követi nyomon kezdve az első évtől a – kezdeti – szakmai pályafutásukon keresztül. A longitudinális kutatás jelen esetben egy keresztmetszeti adatfelvétel keretei között valósult meg, mivel a végzett hallgatók megkeresése a koronavírus-járvány miatt nem volt megvalósítható. Az elemzés során a képzést elkezdő hallgatók adatsorának eredményeit elemezzük.

A nemzetközi kutatásnak köszönhetően adott egy egyedülálló lehetőség annak tekintetében, hogy – a különböző rendészeti oktatás ellenére – össze lehessen hasonlítani a rendőr hallgatókat az egyes országokból.

A kutatás kezdeti szakasza

A hazai felsőoktatásban a hallgatók megismerése valamennyi oktatási intézmény számára elengedhetetlen. Erre a célra szolgálnak a különböző centralizált hazai felmérések, amelyek alapján az országon belüli oktatási intézmények összehasonlíthatóvá válnak. Ez az úgynevezett „Diplomás Pályakövető Rendszer” (röviden: DPR). A diplomás pályakövetés egyik kiemelt célja, hogy a felsőfokú (alap- és mesterszakos, korábban főiskolai és egyetemi) képzések jobban alkalmazkodjanak a munkaerő-piaci igényekhez. Ezt megelőzően nem állt rendelkezésre kellő mennyiségű és minőségű információ a munkaerőpiacra belépő magyar diplomásokról. Ennek a hiánynak a pótlására lett kidolgozva és bevezetve 2010-ben a diplomás pályakövetési program a hazai egyetemeken és főiskolákon. Ebben a felmérésben valamennyi magyarországi egyetem részt vesz.

Mindezt szem előtt tartva a rendészettudományi képzés fejlődése, diverzifikálása érdekében az azonos területű képzéssel való összehasonlítása más típusú, szakmaspecifikus eredményt ígér. Hazánkban a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karán zajlik kizárólagosan a rendészeti képzés felsőoktatási szinten. Annak érdekében, hogy a karon lévő hallgatók motivációját és attitűdjét megtapasztaljuk, fókuszáltan kell megismerjük, hiszen számos specifikummal rendelkezik a képzésük. Ezáltal a kutatás által nemzetközi szinten is össze lehet hasonlítani a rendészeti képzéseket, így mérhető a hallgatók attitűdformálódása. A rendészeti szervezet tagjai meghatározott szervezeti kultúrába és hierarchiába épülnek be, amely alapját az oktatás, képzés adja. A felszín alatt lévő attitűdök megismerése a kutatásban kidolgozott kérdőívvel kiválóan megragadhatók. Kérdés, hogy az oktatás hatással van-e – és hogyha igen, milyen mértékben – a gyakorlatra, szakmai munkára. Továbbá, a kutatás

vizsgálja, hogyan válik a rendőrtiszthallgató, rendőrré. Pontosabban fogalmazva, milyen fázisai vannak a rendőrré válásnak. Annak érdekében, hogy a rendőrség állományának hatékonyságát értelmezni tudjuk, szükséges a benne részt vevő személyek attitűdjének megismerése. Jelen kutatás abból a szempontból újszerű, hogy egy már több országban használt és standardizált kérdéssorral méri a rendőr hallgatókat, majd később a rendőri végzettséget megszerző szakemberek véleményét, attitűdjét.

A magyar kutatás sajátosságai, módszertana

A kutatási módszertan egy sajátos vizsgálat elvégzésére ad lehetőséget. A longitudinális kutatás előnyei közé sorolható, hogy egy kiválasztott mintát követ végig kilenc éven keresztül. A termékeny adatbázis azonban az idő előrehaladtával erodálódik, a válaszadási hajlandóság csökken, a kutatásba bevont alanyok elérése kihívások elé állítja a kutatót. Ennek a jelenségnek a szem előtt tartásával jelen tanulmány egy keresztmetszeti vizsgálat eredményeit mutatja, amely adatsor egy longitudinális adatfelvétel kiindulópontjának is tekinthető. Említést kell tennünk még egy képzési struktúraváltásról is. A nappali tagozaton tanuló rendőrtisztjelölt-hallgatók két eltérő időtartamú képzésre adhatták be jelentkezésüket: hat, illetve nyolc félév alatt teljesíthető oktatásra. A két képzés tartalmi elemzését jelen tanulmány érinti, ám ezt a duális választást szem előtt kell tartanunk az eredmények elemzésekor. Az adatfelvétel során kérdőíves módszerrel dolgoztunk. Az adatfelvétel a teljes nappali tagozatos rendőrtisztképzésben részt vevő első évfolyamos hallgatókkal valósult meg. A felsorolt elemek azért tekinthetők magyar kutatási sajátosságnak, mivel nemzetközi kutatási mintában nem tettek különbséget a különböző képzési formák és szakirányok között, valamint online kérdőívekkel dolgoztak a kutatók. A továbbiakban bemutatjuk, hogy miként kapcsolódik egymáshoz az adatok tükrében a szakmai attitűd és a pályaválasztási hatásmechanizmusok.

Kutatási eredmények

A minta 176 nappali tagozatos rendőr hallgató válaszait tartalmazza. A válaszadók nemi eloszlását tekintve 68%-uk férfi, 32% -uk nő, életkoruk szerint pedig 5% 21 év feletti a képzés elkezdésekor, 12%-uk 21 éves, az egyharmaduk 20 éves, közel fele 19 éves, 8%-uk pedig 18 éves. Munkatapasztalattal csupán 6%-uk rendelkezik. Ez esetben munkatapasztalat alatt azt értjük, ha legalább

folyamatos, egy éves időtartamú munkaviszonya volt a képzés megkezdése előtt. Iskolatípus szerinti végzettségük az alábbi eloszlást mutatja: egyötödük érkezett szakgimnáziumból, a többiek pedig gimnáziumból érkeztek a rendészeti felsőoktatásba. A válaszadók közül kevesen, 2%-uk rendelkezett más szakon megszerezett alapszakos diplomával, ez a 21 évesek esetében megjelenő tendencia. A megkérdezett hallgatók közül minden tizedik elkezdett korábban egy másik felsőfokú képzést, amit abbahagytak és inkább a rendőrképzést választották helyette.

A szülők iskolai végzettségét vizsgálva megállapítható, hogy az apák 25%-a rendelkezik felsőfokú, 70%-uk pedig középfokú végzettséggel. Az anyák iskolai végzettsége kiegyenlítettebb, a válaszadó rendőr hallgatók édesanyjuk/nevelőanyjuk fele-fele arányban rendelkezik közép-, illetve felsőfokú végzettséggel. A szocializációs szinterek tekintetében megkérdeztük, hogy milyen környéken nőttek fel a válaszadók: közel 40%-uk külső vidéki környéken vagy kis méretű községben vagy faluban, 25%-uk kisvárosban, a központtól távolabbi részen, nagyvárosban 22%-uk.

Pályaválasztásukban nagyban szerepet játszott a képzést követően a biztos munkahely (82%).

A képzés ideje nem befolyásolta a képzésválasztást (60%-uk szerint ez nem meghatározó).

A pályaválasztásban befolyásoló személyek szerint az anyák (34%), apa (38%), lány testvér (9%), fiútestvér és barát (31–31%), tanár (19%), rendőr ismerős (46%). Látható, hogy a legnagyobb hatással a rendőri pályaválasztásra a tágabb ismerősi kör, s nem az elsődleges szociális szintér szereplői voltak meghatározók.

A válaszadók szerint a képzés során a széles körű általános tudás 96%-ban járul hozzá, hogy jó rendőr legyen valakiből, a szakmaspecifikus ismeretek 95%-ban, a szervezési és tervezési ismeretek 94%-ban, a szabályok és az előírások megértése 98%-ban, innovatív gondolkodás (90%), feszültségtűrési képessége (99%), gyakorlati ismeretek (95%), csapatmunkában való együttműködés (99,4%), proaktivitás (91%), jó szóbeli kommunikációs képességek (95%), jó írásbeli képességek (89%), mások megértése (94%), felelősségvállalás (98%), mások helyzetének megértése (96%), elméleti ismeretek (94%). Ebből látható, hogy valamennyi hallgató számos manifeszt értéket is felsorakoztatott. A rugalmas munkaidő és szabadidő kevésbé fontos (30%), ezek az értékek a képzés végén csökkenő tendenciát mutatnak.

A válaszadók fele el tudja képzelni magát 10 év múlva vezetőként, ami egy manifeszt oktatási hatásnak is mondható, hiszen a képzés során erre minden eszköze adott a hallgatónak. 80%-uk úgy gondolja, hogy tíz év múlva is a rendőrségnél fog dolgozni.

Összegzés

Megismerhettük a magyar rendőrképzés hallgatóinak értékelését a szakmai értékek, motiváció, pályaválasztás, professzionalizmus és az elhivatottság viszonyában. Szaktudással, felelősségtudattal és tudatos szakmai múlttal rendelkező referenciaszemély pályaválasztási hatása hozzájárulhat egy stabil szakmai identitás kialakulásához, amely még az egyetemen formálható, akár pozitív, akár negatív irányban. Az oktatási rendszer funkciói egymással folyamatos kölcsönhatásban vannak.

A felsőoktatás integráló és szocializációs szerepkörrel rendelkezik és megmutatja miként hat a felsőoktatás a hallgatóra (Pusztai, 2013). A hallgatói motivációk megismerése által a felsőoktatási intézmény finomhangolni tudja a hallgatói utánpótlás, azaz a toborzás módszereit, valamint a képzett hallgatókat nagyobb eséllyel tudja a rendőri szerveknél megtartani, ezáltal csökkentve a pályaelhagyók számát. Kovács (2019) szerint azért is csökkenhet a magyar rendőri személyállomány, mert növekszik a leszerelők száma, illetve szűkülnek az új generáció toborzásának lehetőségei. A létszámihiány lehetséges megoldásaira választ találhatunk számos, az elmúlt időszakban megjelent magyar tanulmányban (Christián, 2018; Vári, 2018). A hallgatók jelentős része nem látott mintát a rendőri életpálya tekintetében, és az attitűdjeik, nézeteik a tágabb ismeretségi körből szerzett információk alapján, sztereotipizált ideákkal tűzdelt, így kezdik el a rendészeti képzésüket. Előfeltételezett rendőri attitűdről tudunk beszélni, mert amikor a tisztjelöltek bekerülnek a rendőrség szervezetébe és elkezdik a gyakorlati munkát, a szervezeti kultúra átörökíti az elfogadott rendőri attitűdöt és „szakmai vakságuk” itt válik igazán meghatározóvá (Baráth, 2020b).

Tam (2002) szerint a bentlakásos, kollégiumi ellátás jó hatással van a hallgatók egyetemi identitásfejlődésére, mert így aktívabban részt tudnak venni az egyetemi programokban, kialakulhat egy sajátos szubkultúra, amely közösségformáló erővel is bír, és magasabb elégedettséggel is jár együtt, mint a nem bentlakásos diákok esetében. Fontos, hogy az egyetem vezetősége olyan diákléggör kialakítására törekedjen, amelyben elősegítik a diákok felelősségvállalását, és aktív részvételt biztosítanak a hallgatóknak minél szélesebb körű tapasztalatszerzésre, így hatással lehetnek a képzési idő alatt (Tam, 2002) a szakmai személyiségformálásukra. Motivációs hatása van a rendőr hallgatók körében – hasonlóan más felsőoktatási szakokhoz – az ösztöndíjnak is (Hegedűs, 2020). *„A felsőoktatásnak önálló értékduáljai az értékközvetítés és új tudás teremtése köré szerveződnek, a nevelésszociológia által elfogadható eredményességfogalom nemcsak a belépéskor meglévő attribútumok alapján jórészt előre jelezhető kimeneti teljesítménymutatókat értékeli, hanem a hallgatói bemenet és*

kimenet közötti elmozdulás pedagógiai vonatkozásban értelmezhető mozzanataira igyekszik ráközelíteni” – összegzi Pusztai (2010), ahogy ez a nemzetközi kutatás magyar vizsgálatában is megjelenik. További elemzés tárgya lehet felsőoktatási szocializációs elméletek tesztelése (Weidman et al. 2001; Huber 1991), vagy akár az intézményi hatás modellek vizsgálata (Tinto, 1997; Pasarella-Terenzini, 2005) a magyar rendészeti képzés esetében.

Felhasznált irodalom

- Andor M. & Liskó I. (1999). *Iskolaválasztás és mobilitás*. Iskolakultúra.
- Baráth N. E. (2020a). A rendészeti modellek és rendőrhallgatók attitűdjeinek vizsgálata. *Ügyészek Lapja*, 1, 19–30.
- Baráth, N. E. (2020b). Etikai értékek vizsgálata tisztjelöltek körében. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *A hadtudománytól a rendészettudományig- társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében* (pp. 161–166). Magyar Hadtudományi Társaság.
- Baráth N. E. (2021). Rendészeti professionalizmus. *Magyar Rendészet* 21(2), 215–224. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.2.14>
- Boda J. (2018). A Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar fejlesztésének tapasztalatai 2015–2018. *Belügyi Szemle*, 67(11), 15–29. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.11.2>
- Christián L. (2018). A helyi rendészeti együttműködés rendszere. *Iustum Aequum Salutare*, 14(1), 33–61.
- Christián L. & Erdős Á. (2020). Vészharang és jubileum? A rendészeti felsőoktatás kilátásai, a tisztjelöltek toborzásának és életpályára állításának nehézségei. *Belügyi Szemle*, 68(12), 11–42. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.12.1>
- Clark, B. R. (1983). *The Higher Education System*. University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520340725>
- Erdős Á. (2019). A rendészeti tisztvé válás első nehézségei – A gyermeki elképzelések találkozása a realitással. *Új Pedagógiai Szemle*, 69(1-2), 76–99.
- Halász G. (2001). *Az oktatási rendszer*. Műszaki Könyvkiadó.
- Hegedűs J. (2020). Rendészeti felsőoktatásban tanuló hallgatók tanulási szemléletmódjának alakulása. In Hegedűs J. (Szerk.), *Magatartástudományi kutatások a rendészeti képzés megújítása érdekében* (pp. 51–64). Nemzeti Közszerződési Egyetem.
- Hermanowicz, J. C. (2005). Classifying universities and their departments: A social world perspective. *Journal of Higher Education*, 76(1), 26–55. <https://doi.org/10.1353/jhe.2005.0005>
- Hrubos I. (2009). Az értékekről. In Pusztai G. & Rébay M. (Szerk.), *Kié az oktatáskutatás? Tanulmányok Kozma Tamás 70. születésnapjára* (pp. 229–239). Csokonai Könyvkiadó.
- Hrubos I. (Szerk.) (2012). *Elefántcsonttoronyból világitótorony*. Aula Kiadó.

- Huber, L. (1991). Sozialisation in der Hochschule. In Hurrelmann, K. & Ulich, D. (Eds.), *Neues Handbuch der Sozialisationsforschung* (pp. 417–441). Beltz Verlag S.
- Hunyadi, Gy. (2016) *Jelentörténeti szociálpszichológia*. Eötvös Kiadó.
- Jencks, C. & Riesman, D. (2002). *The Academic Revolution*. Doubleday.
- Klein B. & Klein S. (2008). Stratégiai gondolkodás – tervszerű változtatás. *Humánpolitikai Szemle*, (1), 45–62.
- Kovács I. (2019). Egy valós kihívás: toborzás vezetői szemmel. Avagy hogyan tehető vonzóbbá a rendőri hivatás a pályaválasztás előtt álló Z generáció számára? *Rendőrségi Tanulmányok*, 2(2), 75–138.
- Kozma T. (1994). *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Lengyel J. & Török T. (2012). 11-12. évfolyamos szegedi gimnazisták továbbtanulási elképzelései. *Iskolakultúra*, 22(10), 58–75.
- Magasvári A. & Szakács É. (2021). Pályakezdőkkel kapcsolatos kompetenciaelvárások a közszolgáltatásban. *Belügyi Szemle*, 69(8), 1411–1427. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.8.6>
- Pascarella, E. T. & Terenzini, P. T. (2005). *How College Affects Students. A Third decade of research*. Jossey-Bass.
- Parsons, T., Platt, G. M. & Smelser, N. J. (1973). *The American University*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/harvard.9780674423626>
- Polónyi I. (2004). A hazai felsőoktatás demográfiai összefüggései a 21. század elején. Felsőoktatási Kutatóintézet.
- Pusztai G. (2010). *Kollegiális kezek a felsőoktatásban. Az értelmező közösség hatása a hallgatói pályafutásra*. Akadémiai doktori értekezés
- Pusztai G. (2013). A felsőoktatás munkára felkészít szerepe a hallgatók értelmezésében. In Kun A. I. & Polónyi I. (Szerk.), *Az Észak-Alföldi régió helyzete: Képzés és munkaerőpiac* (pp. 9–29). Új Mandátum Kiadó.
- Szabó A. (2018). A tisztjelölti jogállás sajátosságai. In Erdős Á. (Szerk.), *Integrált pénzügyőri ismeretek I. Kezdő pénzügyőrök kézikönyve* (pp. 156–180). Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata.
- Tam, M. (2002). Measuring the effect of higher education on university students, *Quality Assurance in Education*, 10(4), 223–228. <https://doi.org/10.1108/09684880210446893>
- Tinto, V. (1997). Classrooms as Communities: Exploring the Educational Character of Student Persistence. *Journal of Higher Education*, 68(6), 599–623. <https://doi.org/10.1080/00221546.1997.11779003>
- Varga J. (Szerk.) (2019). *A közoktatás indikátorrendszer*. Magyar Tudományos Akadémia, Közigazgatástudományi Intézet. https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2020/01/A_kozoktatasi_indikatorrendszer_2019.pdf
- Vári V. (2018). A rendőri életpályamodell és a rendőri felsőoktatás összehangoltsága. *Magyar Rendészet*, 18(2), 205–222.
- Weidman, J. C., Twale, D.–S. & Elisabeth, L. (2001). *Socialization of Graduate and Professional Students in Higher Education: A Perilous Passage?* Jossey-Bass.

A cikkben szereplő online hivatkozás

URL1: *Rendészeti szak leírása*. https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzesek/szakleirasok/!-Szakleirasok/index.php/szak/19477/szakleiras

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Baráth N. E. (2022). Látens és manifeszt hatások a rendészeti felsőoktatásban. *Belügyi Szemle*, 70(9), 1809–1827. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.9.5>